

ET in animatieland

Adriaan Lokman en Rosto (Studio Rosto A.D): twee succesvolle korte-filmmakers van eigen bodem. Qua stijl hemelsbreed verschillend, maar in hun tegendraadse opvattingen over animatiefilm opmerkelijk eensgezind. Niettemin werden beiden bekroond met een Grand Prix, respectievelijk op de filmfestivals van Annecy en Cannes. Portret van twee vreemde eenden in de bijt in de wereld van Disney, Pixar, manga-verfilmingen, lijnkarikaturen en kleimannetjes.

Aan een tafeltje in Theater Kikker zit Adriaan Lokman begin november 2006 tijdens het Holland Animation Film Festival (HAFF) in Utrecht. De gelauwerde animatiefilmmaker is voor enkele dagen uit Frankrijk overgekomen om films van collega's te bekijken en de première van zijn nieuwe korte film *Forecast* in te leiden. Deze film wordt bevolkt met wolken in allerlei soorten en maten: schapenwolkjes, stapel-, veer-, regen- en onweerswolken, laaghangende mistbanken en Ruisdael-gevaarten. Het citaat 'Live life with your head in the clouds', uit *The Manifesto of the Cloud Appreciation Society*, vormt het motto van de film en roept de vraag op of Lokman zelf ook af en toe met zijn kop in de troposfeer loopt.

'Ik ben wel enigszins een dromer', bekent de filmmaker. 'Het citaat slaat vooral op het feit dat ik me heel bewust ben van dingen die ik zie en daar in wegdroom. Ik heb regelmatig een stijve nek van het te veel omhoog kijken.' Lokman behoort niet bij de zoals hij dat noemt 'autistische animatoren' die werk dicht bij zichzelf houden: 'Ik vind het belangrijk dat mijn werk iets communiceert', zegt hij. Er bestaan binnen zijn vakgebied twee stromingen: de klassieke animatie – waaronder kleianimatie; celanimatie en cut-out animatie – en de meer experimentele computeranimaties. 'Het gros van mijn collega's imiteert de oude stijl, zelfs in computergestuurde animatie', vertelt hij. 'Bijvoorbeeld in de 3D-rendering van films zoals *Toy Story* met door middel van computers tot stand gebrachte kleipoppetjes. Ik vind het interessanter uit te wijken naar een heel andere kant en dingen te maken die nog niet eerder zijn gedaan.'

Barcode, de film die Lokman in één klap op de animatiekaart zette, is daarvan een sprekend voorbeeld. In het animatiefilmfestival van Annecy in 2002 werd deze prompt bekroond met de Grand Prix. Met deze korte film demonstreerde hij hoe je effectief door middel van de computer een nieuwe beeldtaal kunt

creëren. Voor 3D-leken legt Lokman geduldig de techniek uit: 'Je neemt een simpel vormpje waarvan je met behulp van coördinaten aangeeft wat het begin en eind is. Vervolgens worden vorm, textuur en kleur gekozen, waarna de gezichtshoek en kadering worden bepaald en je de camera kunt gaan bewegen met een muis. Het 3D-programma heet Cinema 4-D. Daarnaast gebruik ik in de compositing – het op elkaar stapelen van lagen – "After Effects", een postproductie- en editingprogramma tegelijk. Een soort Photoshop op het gebied van beweging.'

Lokman noemt zichzelf geen rasverhalenverteller. 'Ik gebruik zelden karakters. Ik wil visueel verbazen, de wereld op zijn kop zetten. Mensen meeslepen in een visueel spektakel. Maar dan heb je een lijn nodig, rails waarop je de trein laat rijden. Anders wordt het bewegend behang. Dat is een euvel waaraan veel abstracte films lijden.'

De filmmaker bedenkt dan ook altijd een simpele verhaallijn. 'In het geval van *Forecast* wilde ik iets doen met de strijd tussen goed en kwaad, zonder moralistisch te willen zijn. Daaraan heb ik kleuren gekoppeld – rood en blauw voor respectievelijk vuur en rust – die ik tegen elkaar uitspeel. De ene kleur wisselt de andere af, en op het einde van de film botsen ze tegen elkaar, als donder en bliksem.'

Het strak vormgegeven *Barcode* heeft een nog duidelijker concept: de structurering van het Nederlandse landschap, vertaald door nullen en enen in paaltjes en lampjes. 'Dat gaf mooie "loopjes"', vertelt Lokman. 'Ik dacht eerst nog: kan ik hier een film van maken, of moeten het bewegende schilderijen of een installatie worden? Ten slotte zag ik ze als landschappen. Dat heb ik proberen te versterken; als je het licht draait krijg je een draaiende schaduw, waarin je weer een molen kunt zien. Als dat vervolgens aan elkaar geplakt

Lees verder op pagina 30

wordt ontstaat een landschap. Dat kun je beschouwen als een soort roadmovie, een reis van a naar b: van het platteland verschuift de focus naar de stad en weer terug. Met muziek als belangrijke ondersteuning.'

Conceptloos gedwarrel

Na het zien van de film Runners (1997, van Kazuma Morino), op een 3D-computerbeurs in Los Angeles, ging een soort schakelaar om bij Lokman. 'Opeens zag ik hoe je met 3D-animaties nieuwe werelden kunt creëren. Runners is opgebouwd uit staafjes en uit cilinders opgebouwde poppetjes die verschillende richtingen uit rennen. Zo ontstaan al rennend grafische vormen. Verbazend simpel. Je krijgt zin om mee te rennen. Daarna is in mijn hoofd het idee voor Barcode ontstaan.'

Van het in ruime mate voorhanden zijnde restmateriaal van die uiteindelijk acht minuten durende film heeft Lokman nuttig en creatief gebruik gemaakt door de short tot een ruim een uur durende vj-versie te transformeren. Met hemzelf als video-jock schitterend achter de knoppen. Lokman on tour. 'Ik wilde altijd graag vj-en', vertelt hij glunderend. 'Voor het sounddesign van de film, evenals voor mijn korte film Shredder, zorgden technoproducer/performer Jeroen Verhey alias Secret Cinema en Erik Stok. Ik vond een doorsnee vj-set doorgaans conceptloos gedwarrel. Toen heb ik Barcode Live ontwikkeld door vele beeldloops te maken, verstoppt achter de toetsen van een keyboard, en vervolgens Jeroen erbij gevraagd. Jeroen leidt vanachter de draaitafel en we spelen allebei ter plekke live.'

Door zijn verhuizing naar Frankrijk duurde het ontwikkelen van zijn laatste film Forecast (sounddesign: Oscar van Dillen) langer dan voorzien. 'Het uitstel had ook te maken met het feit dat wolken zo moeilijk te maken zijn in 3D', zegt hij. 'Oorspronkelijk dacht ik dat ik video- of filmsequenties zou kunnen gebruiken naast het renderen van wolken. Maar de letterlijke afstand tussen digitale en echte wolken bleek te groot. Dat was niet te ondervangen, tenzij ik een vliegtuigje had gehuurd om in de lucht zelf opnamen te maken.'

Lokman smeedt plannen om ook Forecast te voorzien van een eigen live-versie met geanimeerde loops. Zo ontwikkelt hij onder meer een concept voor computergestuurde rookmachines, zodat het publiek zich daadwerkelijk in de wolken waant.

Ook al boeit de tekenfilm in klassieke zin Lokman als filmmaker niet zozeer, toch koos hij op de kunstacademie Rotterdam, na een periode van aarzeling of hij toch maar niet kunstschilder zou worden, voor de toegepaste kunst. Met als afstudeerrichtingen Illustratie en Audiovormgeving. 'Vroeger riep iedereen altijd: Wat kan jij goed tekenen', vertelt de filmmaker. 'Maar die mening deelde ik niet helemaal. Met concepten en kleurgebruik kun je ook veel. Doordat ik niet makkelijk schets, ben ik meer gaan construeren met passer en geodriehoek. Bij strakkere vormen voelde ik me meer thuis.'

Na voltooiing van de kunstacademie duurde het 15 jaar voordat hij volledig autonoom aan de slag kon. Hij liep stage bij de toenmalige animatiestudio Antics in Amsterdam en had enkele jaren samen met een partner een eigen productiebedrijf. Inmiddels is de filmmaker bewust gestopt met opdrachten. 'Ik sluit commerciële klussen niet uit, zoals videoclips. En dan leuke, niet voor Jantje Smit. Er zijn grenzen. Maar de boer op gaan met mijn reels om opdrachten te verwerven, dat doe ik niet meer.'

Als nevenverdienste is hij samen met zijn vriendin en zakelijk partner Liesbeth Konink aan het pionieren geslagen in de Franse Auvergne. Samen zijn ze vanuit hun verbouwde boerderij een bed and breakfast gestart met wel heel originele verhuuronderkomens: authentieke, romantische rulottes oftewel Pipos en Mamaloehuisjes op wielen (www.lagrandeserve.com). Behalve hard werken aan de praktische zaken die daarbij komen kijken haalt hij ook veel inspiratie uit het Franse landschap. Ook uit aanvankelijk negatieve dingen: 'Tegenover ons in de vallei, op de tegenoverliggende berg, is door projectontwikkelaars

een windmolenpark gepland. Na mijn eerste woedeaanval dacht ik na om dit in ons voordeel om te buigen.'

En zo ontwierp hij een installatie, waarbij elk van de acht windmolens een computergestuurde, op afstand bedienbare rookmachine, stroboscoop of veelkleurige schijnwerper krijgt aangemeten. Lokman, trots: 'Op die manier wordt een beeldend windorgel gecreëerd, waarmee je in het hoogseizoen voor toeristen een avond in de week een voorstelling kunt geven. De muziek wordt via een lokaal radiostation uitgezonden; toeschouwers kunnen bij de plaatselijke middenstand FM-koptelefoontjes huren, kopen of lenen. Zo krijgt de dorpseconomie een impuls. Met dat ding op je hoofd kun je overal in de vallei het spektakel volgen, zonder dat de muziek storend is voor de omgeving. Ik ben op het moment het idee verder aan het uitwerken.'

Achtervolging

In hoeverre staat experimentele computeranimatie in de zin van abstracte animaties nog in de kinderschoenen? 'Ik heb weinig films met een originele, nieuwe beeldtaal gezien die computerexperimenten als uitgangspunt hebben', zegt Lokman. 'Als er al experiment is, blijft dat meestal hangen in een "loop". Het verhaal gaat niet van a naar b; er is überhaupt geen verhaal. Net als bij fotografie, waar eerst schilderkunst werd geïmiteerd en daarna van abstracties gebruik werd gemaakt, werd de computer in de eerste instantie gebruikt om traditionele animaties te maken, ten dienste van versnelling en automatisering van het proces. Het is echter meer dan een automatiseringsinstrument, wat de meeste academiestudenten schijnen te denken. Maar een opleiding duurt ook te kort; techniek aanleren slorpt de meeste tijd op. Het ontwikkelen van een eigen beeldtaal duurt veel langer.'

Rosto van Studio Rosto A.D beschouwt hij in zekere zin als een geestverwant, ook al verschilt hun stijl hemelsbreed. 'Wij zijn beiden twee vrije geesten die vechten om hun eigen vorm en beeldtaal te realiseren. Een duidelijk verschil: hij stopt een boodschap in zijn film. Ik juist niet.'

Lokman wil graag een langere animatiefilm maken. Hij piekert er nog over hoe: kan een langere film de aandacht van de kijker nog vasthouden? Het kan dan niet puur abstract zijn, peinst hij: 'Zo ja, dan moet de metafoor in ieder geval duidelijk zijn om verschillende associaties op te roepen bij de kijker. Of je moet meerdere lagen scheppen waarin je je kunt vastbijten. En je moet de beeldtaal rijker maken.'

Voor het zover is, verschijnt in ieder geval zijn nieuwe korte film "Chase", ditmaal geheel in kleur. Een achtervolgingsfilm in abstracte vormen, als knipoog naar traditionele achtervolgingsfilms. 'Ik wil die spanning in een nieuwe vorm creëren', vertelt hij enthousiast. 'Alles moet gaan bewegen, een enorm veld van dynamiek.'

Voorlopig rouleert Forecast de komende twee jaar in festivals rond de wereld.

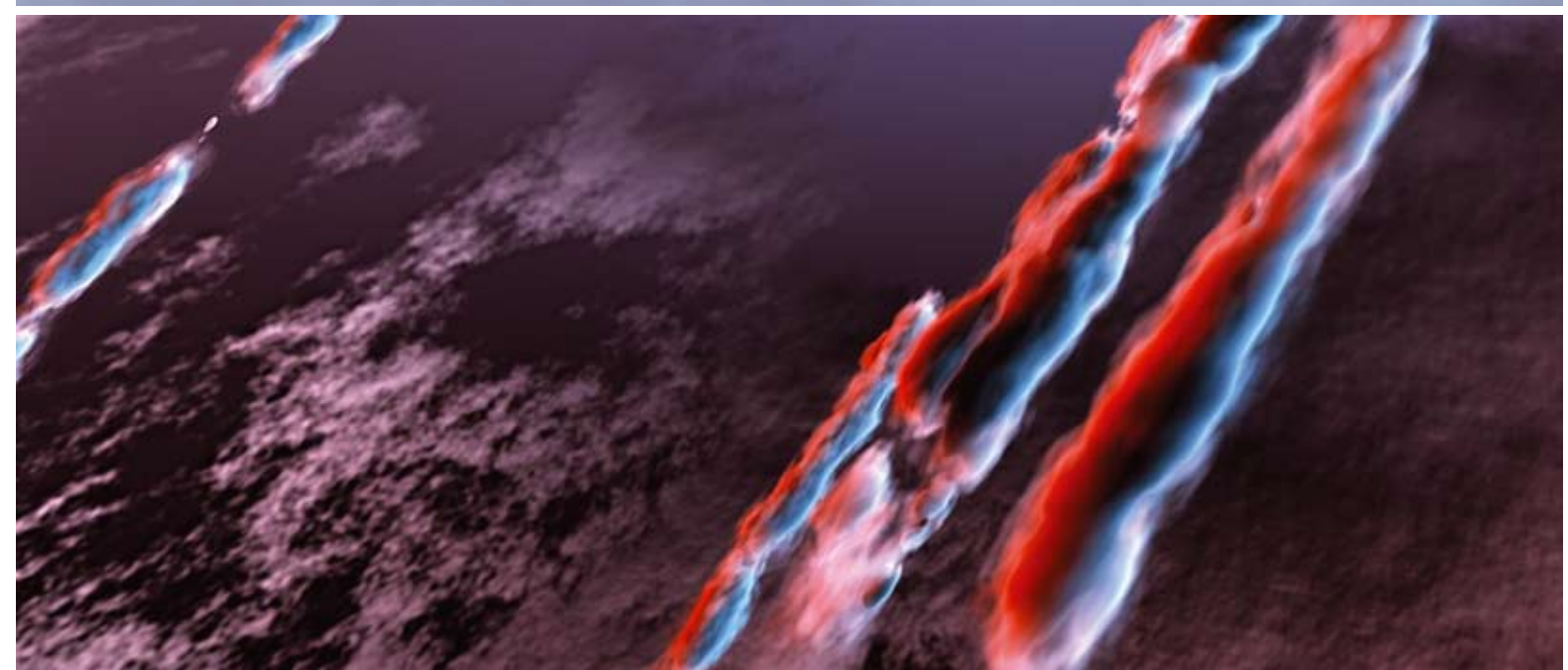
Leiderstype

Rosto bestiert sinds 1995 Studio Rosto A.D De geestelijk vader van kleurrijke karakters als Jona/Tomberry, Diddybob, Anglobilly Feverson en de Langemanne doet weinig onder voor zijn animatiefiguren. Niet alleen door zijn expressieve gezicht, zorgvuldig geconcipeerde bakkebaarden en geitensik en ellenlange gestalte, ook door wat er zich kennelijk onder het schedeldak van die scherp gesneden kop afspeelt. Zo torst Rosto onder meer het alter ego Virgil met zich mee, een vilein, zeg maar gerust "evil" type van het donkerste soort dat zich schuilhoudt in de korte films van zijn onlangs op dvd verschenen trilogie.

'Door mijn eigen sadisme kan ik me in het karakter van Virgil vinden', verklaart hij opgewekt. 'In de schaduwzijde voel ik me thuis, daar ligt van alles

Lees verder op pagina 33

Stills uit Forecast, Adriaan Lokman

Uit: Mind My Gap, www.rostoad.com

verborgen. Als schepper moet je enige mate van sadisme bezitten om je hoofdpersonages, je levelingetjes, bewust het onheil in te sturen. Ik ben voor "sex and violence" in de kunst.'

Al op zevenjarige leeftijd legde Rosto een gezonde belangstelling voor film aan de dag, gestimuleerd door zijn vader en diens 8-mm-filmcamera. 'Vorig jaar vond ik op zolder bij mijn ouders al dat materiaal terug. Dat wordt mijn "retirement"-project: na mijn pensioen ga ik alles inscannen en bekijken.' Hij grijnst. 'Ik ontdekte daar zelfs een miniboekhouding. Vriendjes moesten bij elk bezoek aan "mijn studio" een gulden betalen. Daarvan kochten we dan filmcells en zo om nieuw materiaal te maken. Een bazig tiepje? Tja. Noem het initiatiefrijke.'

Vanuit de hoek van het atelier, gesitueerd in een oud schoolgebouw in de Amsterdamse Jordaan, klinkt: 'Ondernemend'. Deze typering is afkomstig van Hanne Dit, zijn ex-vrouw, moeder van zijn kind Max en in het werk Rosto's rechterhand en zakelijk brein.

Rosto glimlacht. 'Ik ben een leiderstype tegen wil en dank.'

Zoals in zijn bands. Muziek speelt een grote rol in Rosto's leven. Uit zijn groep The Press Darlings kwam de rock 'n'roll-band The Wreckers (inmiddels wegens Amerikaanse naamgenoten Thee Wreckers geheten) voort, die weer nauw verbonden is met thematisering en invulling van het werk van de filmmaker. Zo zijn de hoofdpersonen in zowel zijn graphic novel Mind My Gap (www.rostoAD.com) als in de gelijknamige korte-filmtrilogie (te zien op animatie- en andere filmfestivals overal ter wereld en sinds kort op dvd) rechtstreeks geplukt uit Thee Wreckers. De zanger, alias Wrecker Walley, staat garant voor het personage Diddybob, en Buddybob wordt gespeeld door drummer Wrecker Folley. Niet alleen lenen zij hun gezicht voor de tekeningen en schilderijen van Rosto, ook worden grimassen van hen gebruikt voor live-action op de internetnovel en in de films, en bewegen zij in ongemakkelijk grote kostuums tegen een blue screen, om beelden te creëren die later bewerkt worden in 3-D-modelling.

Mind My Gap

In het universum van Rosto is alles mogelijk. Noem hem geen animatiefilmer, dat is een te beperkte aanduiding voor wat hij doet. Zo zijn de films van zijn trilogie - "Beheaded", ("The Rise and Fall of the Legendary) Anglobilly Feverson" en "Jona/Tomberry" - bevolkt door droomwezens van velerlei soort, of het nu ouderwets getekende fantomen uit het verleden zijn of uit acteurs van vlees en bloed verkregen driedimensionale animatiefiguren. De regisseur, schrijver, filmmaker en kunstenaar gebruikt de materialen en technieken die hij op dat moment geschikt acht. Of dat nu live-action, 3-D, pixillation, cell-animatie, compositing of fotoanimatie is, karakters en omgevingen geboetseerd zijn uit klei of gemodelleerd in de computer. Zolang de beeldtaal maar bij het onderwerp of de sfeer daarvan past. Voor de uit de bandleden voortgekomen hoofdpersonen, die in de verschillende universum van Rosto een heel eigen leven zijn gaan leiden, wil hij nog spin-offs bedenken. Bijvoorbeeld van het multimediale project Mind My Gap. Tot nog toe was een daarvan afgeleid rondreizend circus slechts te zien in Portugal, maar dit jaar worden Annecy en wellicht ook Utrecht (Nederlands Film Festival) aangedaan. In deze tentoonstelling is, naast aparte filmvertoning van de trilogie plus ouder werk, waaronder videoclip van zijn band, de graphic novel online en op print te bekijken en worden rekvisieten uit de films getoond, uiteraard onder (helaas niet live) begeleiding van de muziek van Thee Wreckers. En te zijner tijd zal het album Songs from My Gap van het studioproject verschijnen.

Rosto onderscheidt één moederuniversum: The Four Riders of Dog, dat al uit zijn studententijd stamde. Als tegendraadse student Hogeschool voor de Kunsten in Utrecht (HKU), afdeling grafische vormgeving, was hij selectief in het volgen van de lessen en vond hij het interessanter een eigen wereld te

creëren. Zo schreef, tekende en knutselde hij het boek The Four Riders of Dog in elkaar, waarin in acht hoofdstukken alle denkbare disciplines waren verenigd, van grafisch ontwerp en druktechnieken tot illustreren, schrijven en schilderen. De HKU wist nauwelijks wat men op grafisch gebied met hem aanmoest en gedoogde het dat Rosto in zijn eigen tijd aan dit zelfontworpen universum bleef kneden. Op zijn eindexamenproject, het hoofdstuk V.O.W. (Visions of War) uit The Four Riders of Dog dat bestond uit een ruimtelijke installatie, studeerde hij cum laude af.

Uit de sectie Wreck-A-Lula - 'een moderne versie van Genesis met seks, auto's en rock & roll' - werden The(e) Wreckers geboren, en Hook resulteerde in een gelijknamige videoclip met de "Langemanne", 12 in aantal, gerelateerd aan de maan en de sterrenbeelden. Deze boswezens komen terug in Forest, het negende hoofdstuk van de Mind My Gap-novel op internet, en in de trilogie. Rosto: 'In feite is The Four Riders of Dog een soort grid waardoor ik de stormen in mijn hoofd kon filteren. Het vormt één verhaal, maar elk hoofdstuk heeft zijn eigen concept en beeldtaal, al zwerft in alle landschappen van Mind My Gap wel ergens een "minion" rond.' Dat zijn een soort klonen, oftewel handlangers van de "god/duivel", Virgil in dit geval. Kleine uitvoeringen van Beëlzebub, Lucifer of Mefisto.'

"The Between" noemt Rosto het vacuüm waar hij al sinds school mee te maken heeft: het zich bevinden tussen wal en schip: tussen donker en licht, tussen boven en onder, tussen God en Dog, tussen Virgil en de Langemanne, tussen de spiegel en de realiteit. Wellicht tussen A. en D. Raakt hij zo langzamerhand niet verstrikt in zelfonderzoek? 'De hele tijd', antwoordt Rosto prompt. 'In de spiegel zelf, eigenlijk. Vanuit je verbeeldingskracht probeer je vanuit je onderbewustzijn dingen de realiteit in te trekken en op beeld te vangen, maar tegelijkertijd voel je dat het ook terugtrekt. Dat je bang bent op een gegeven moment alleen maar in je eigen wereld terecht te komen en je het onderscheid bijna niet meer ziet.'

Dat de hallucinatoire droombeelden uit het werk van Rosto het gevolg moeten zijn van intensieve lsd-sessies, ontkennt de filmmaker. 'De beste drugs zitten in je lichaam, je moet ze alleen zien aan te boren', beweert hij. 'Door lucide dromen of door hard te focussen kun je ook zo'n ingang vinden'. Dat beaamt zijn collega Dit. 'Je kunt het aan hem zien: hij sluit zich af en neemt letterlijk afstand van zijn omgeving. Dan kun je roepen wat je wilt.'

De verhalen in het onderbewuste liggen in ieder geval voor het oprapen, volgens Rosto, die zichzelf als een enorme 'sampler' beschouwt en oorspronkelijkheid in kunst onzin vindt. 'Daar geloof ik niet in. De werkelijkheid probeer je te sampelen als kunstenaar en in beelden te vangen. Ideeën krijg je aangereikt. Die zijn niet van jou maar van het collectieve onderbewustzijn. Je hoeft er alleen maar in te duiken.'

Inspiratie vindt hij in vele bronnen, van volksoverlevering tot aan de wereldreligies. Zoals in het bijbelse verhaal Jonas en de walvis, over de man die werd opgeslokt door een walvis en nadat hij werd uitgespuwd alsnog zijn roeping volgde en profeet werd. De walvis, als metafoor voor de onderwereld die men moet doorkruisen teneinde te reïncarneren, ook behalve in de titel op diverse manieren terug in Jona/Tomberry. Het onderwereldprincipe is ook een van de leidmotieven in Rosto's werk.

Zo staat het springen van de spiegel voor de verstrengeling van de realiteit en "de andere werkelijkheid", en is ook Virgil als verpersoonlijking van de controlfreak de tegenpool van de instinctieve Langemanne. En herbergt de weerloze maar wonderschoon zingende baby Jona alias Tomberry beide zijden van de medaille in zich. 'Hij is als Jona geboren uit Johana en Diddybob, maar is in de hoedanigheid van Tomberry voor de Langemanne een soort Messias-figuur', legt Rosto uit. 'Hij is "beyond good and evil", als het ware parallel aan de spiegel.'

Lees verder op pagina 34

Rosto figureert als Anglobilly Ferverson, Studio Rosto A.D

Virgil, Studio Rosto A.D

Kinderfilms

De eerste helft van zijn carrière maakte Rosto veel films in opdracht ('wel alleen de coole klussen') om zijn vrije werk te kunnen financieren. Inmiddels zijn sinds ruim zes jaar de rollen omgedraaid, en ontwikkelt Studio Rosto A.D voornamelijk autonome films, grotendeels gesubsidieerd uit fondsen.

Bij het maken van het 12 minuten durende Jona/Tomberry, het derde en meest apocalyptische deel van de Mind My Gap-trilogie dat drie 'zware jaren' in beslag nam, waren ruim 25 mensen betrokken. Liefdewerk oud papier op film: een groot deel daarvan deed het om (bijna) niet. Op de studio in de Laurierstraat zaten na de live-action-opnamen, die twee volle dagen in beslag kwamen en waarvoor een hele crew werd opgetrommeld, vijf mensen zo'n half jaar dagelijks te animeren. Daarnaast hield Tom Hambleton zich in Minneapolis gedurende twee jaar af en aan bezig met het sounddesign. Ieders harde werken wierp in 2005 vruchten af: een Grand Prix in Cannes in de Semaine de la Critique, één van de vier belangrijke categorieën van het filmfestival.

Overeenkomsten in zijn werk en dat van Adriaan Lokman ziet Rosto niet, maar ze kunnen het goed met elkaar vinden: 'Adriaan en ik trekken ons beiden weinig aan van de traditionele animatie. Adriaan heeft zijn draai gevonden, een unieke stijl. Hij kan zichzelf zijn in zijn films.'

Dat het werk van beide filmmakers bij hun meer traditioneel ingestelde collega's controversie oproept, beaamt hij. 'In die discussie zijn wij vaak beland. We trekken ons allebei geen fuck aan van de regels van het genre. Mijn Grand Prix uit Cannes is binnen de animatiewereld onzichtbaar. Dat ik buiten de lijntjes aan het kleuren ben wordt door degenen die de meer traditionele benadering aanhangen, vaak niet gewaardeerd. Je wordt moe van de commentaren, met name van het publiek op die festivals. Iedereen die zichzelf durft te zijn, krijgt daar klappen. In mijn donkere uren dacht ik: ik zit in een compleet verkeerde ploeg. Alles wat ik wil met mijn werk wordt in dit wereldje niet begrepen.' Lachend: 'En als ik iets niet hoop te worden is het wel een nooit begrepen kunstenaar.'

Animatiefilm is een jonge kunstvorm die nog lang niet zijn definitieve vorm heeft gevonden, vindt hij: 'Filmmakers moeten de grenzen opzoeken, we moeten ons die taal verplicht eigen maken. Binnen de animatiewereld gaat het eigenlijk meer om het verfilmen van een tekstboek, met bijna altijd pratende "fluffy animals" die in een spannend avontuur verzeild raken. Volwassenen zien het liefst kinderfilms. Bij Jona/Tomberry heb ik vaak het gevoel dat ze het op festivals als een "oddy" vertonen zonder er inhoudelijk een snars van te begrijpen.'

Officieel mag hij niet 'zeiken', want de film is bekroond en overal vertoond, maar inhoudelijk wel. 'Het jaren-zeventiggevoel heerst dat animatie een uitstervend ras is dat dient te worden beschermd. Animatiefilm staat nog in de kinderschoenen. Het is een van de jongste kunstvormen die we kennen. Het werk van de Pixarstudio geldt als de norm, zowel in narratieve als visuele zin. Maar tegenwoordig is 3D-animatie volledig opengebrosen. Het is juist aan ons en de nieuwe generatie om die grenzen te verleggen.'

Behalve dat Rosto een featurefilm van Mind My Gap voorbereidt, plus boekversie, songalbum en de dvd-trilogie, houdt hij zich op dit moment bezig met een wat lichter project: de 26 minuten durende kinderfilm 'The Monster of Nix'. 'Eindelijk een medium-length-film over de Langemanne-wereld', glundert hij. 'De Langemanne doken in meerdere films en in de Mind My Gap-graphic novel regelmatig op als cameo, maar nu verdienen ze, mede gestimuleerd door mijn achtjarige zoon Max, een eigen film. Het is een grote uitdaging om me te verdiepen in de narratieve vorm. Eng? Jazeker. Disney was altijd mijn trauma. Daar moet ik me nu maar eens overheen zetten.'

In 1993 richtte Adriaan Lokman samen met Liesbeth Konink Lokman Producties op. Ontwikkelde hij sinds 1985 hoofdzakelijk bedrijfsfilms, tv-leaders en videoclips (onder meer voor Bløf), sinds vijf jaar richt hij zich vrijwel uitsluitend op autonome animatie. Zo ontstonden de vrije films Barcode (2001), Trainspotting (Dicht/Vorm Project; 2001), Barcode XL (NoTV; 2002) – Shredder (2002) en Forecast(2006). Lokman gaf meerdere jaren les op de Willem de Kooning-academie en is her en der gastdocent. Sinds twee jaar zit hij in het bestuur van het Holland Animation Film Festival (HAFF). Het autonome werk van Studio Rosto A.D bevat naast de Mind My Gap-trilogie - Beheaded, (The Rise and Fall of the Legendary) Anglobilly Ferverson en Jona/Tomberry - en de daaraanvooraangaande (en nog steeds evoluerende) graphic novel op internet (www.rostoad.com), ook commercieel werk. Zo maakte Rosto twee videoclips voor Anouk (The Dark en I Live For You) en een videoclip voor een van zijn favorieten: het geheimzinnige clubje The Residents. Ook ontwierp hij VPRO-leaders (Pinkpop, RAM, Villa Achterwerk en Loladamusica) en de festivalleider voor het HAFF in 2003. In het najaar van 2006 verscheen de succesvolle live-dubbeldvd van Anouk in Ahoy', waarvoor Rosto in samenwerking met Richard Valk de stage direction verzorgde. Hij regisseerde de choreografie, de samenstelling van de setlist, de intro tapes en de interlude, bedacht de titel "Anouk Is Alive" en ontwierp het artwork van dvd-inlay en -hoesje. Zijn eigen dvd "Rosto A.D's Mind My Gap Short Film Trilogy Extravaganza Bonanza" verscheen vorig jaar.

Boven en onder: stills uit Jona/Tomberry, Studio Rosto A.D

Uit: Phantom van The Residents, Studio Rosto A.D

Voor het komende Clermont-Ferrand-animatiefilmfestival (26 januari – 3 februari) tekende Rosto voor de artdirection, die gebruikt werd voor onder meer folders, tassen, billboards en de catalogus. Daarnaast zit hij in de jury. Meer informatie over dit festival: www.clermont-filmfest.com.